

Onomu koji je knjigama poštovan

Pridružujem se svima koji su se okupili oko proslave jubilaranoga slavlja Josipa Bratulića. Pridružujem se onako kako mogu jer iz tog kruga nikako ne želim izostati. Za »izvoran znanstveni rad«, kako pišemo u hijeratskim formulama svojih recenzija, ne dostaje mi snage i vremena uz sve ono što je došlo na red i leži mi sada na stolu. Pridružujem se stoga s nevezanim riječima koje mi naviru u ovoj prilici same od sebe.

Josip Bratulić markantna je pojava naše intelektualne scene i kulturnoga krajobraza. Najkasnije od kada je bio predsjednik Matice hrvatske to vrijedi za svakog pismenog Hrvata. U našoj filologiji nedvojbeno je jedna od najvažnijih osoba. No baš zato imam potrebu tu sada reći, tako da se ne može prečuti, da to sasvim sigurno vrijedi i za moj osobni filološki život. Kako god nismo mnogo radili skupa i koliko god smo u ponečemu i različiti, uvijek smo se izvrsno razumjeli, a kad gledam unatrag, njegova prisutnost na hrvatskoj intelektualnoj sceni na svoj je vrlo osoban način obilježila sva razdoblja mogega života.

U vrijeme kad sam ulazio u svijet filologije, kad sam od studenta postajao mlad znanstvenik, igrao je pri tome Staroslavenski institut monsinjora Svetozara Ritiga znatnu ulogu. Znatniju nego se razabire kad se samo okom preleti moj službeni *curriculum vitae*. S tim sam institutom bio povezan sastajući se s profesorom Josipom Hammom na večerama kod Julija Benešića u njegovu stanu na Ilirskom trgu. Kad je počelo izlaziti *Slovo*, baš sam bio dorastao da se ubrzo nađem među njegovim suradnicima. Češće sam zalazio u Institut, jedno vrijeme radio u njegovoj knjižnici. Profesor Hamm je potaknuo stipendiju za jednogodišnje usavršavanje u Ateni da kao školovani grecist naučim i novogrčki, uđem u bizantološke studije i onda uzmognem pomoći pri istraživanju naše glagoljaške književnosti i njezine istočne, ćirilometodske komponente. Život nije potekao tim koritom, ali je sve to ipak bitno obilježilo tijek i sadržaje svega što sam kasnije radio i doživljavao.

U tom ozračju počeo sam susretati Josipa Bratulića. Odmah sam ga zapazio, njegovu crnu kosu, njegovu vitku pojavu, njegove poletne i gipke pokrete, istančani žar koji je suzdržano zračio iz njega. Isprva nisam ni znao tko je to, ali me je zaokupio svojim često nasmijanim licem i bijelim zubima koji su pri tome znali zasvijetliti i pridružiti se bljesku njegovih očiju. Kad bi se odnekud pojavio, odmah sam ga zapazio i prepoznavao. Odmah se osjetilo da on svoj posao doživljava

kao poslanje. Potrajalo je dok sam saznao kako se zove, a još dulje je potrajalo dok sam saznao da je Istranin. Od tada mi je on uz mojega nezaboravnog i duboko poštovanog učitelja Milivoja Sironića značio dragu prisutnost Istre u filološkom svijetu koji je sve neopozivije postajao moj. Iz Bratulićeve je pojave u doba kad sam ga upoznavao zračila mladost. Tko ga je gledao mogao je razabrati oduševljenje i polet dugoga daha što ga je pokretao. Od njegove prisutnosti osjećao sam se bogatijim. Bilo nas je na polju na kojem sam tada počeo ozbiljno povlačiti brazde.

Kako je vrijeme prolazilo i ja sve dublje doista ulazio u slavistiku i kroatistiku, što prvotno i nije bio moj studij, češće smo se susretali, dolazili u osobni dodir, pa i surađivali. Upoznao sam tako iz bližega njegovo veliko znanje i njegovu toplu ljubaznost. Obdario me je mnogim darovima, u prenesenom, dakako, ali i u doslovnom smislu. Od svih je, mislim, najveći njegovo izdanje *Istarskoga razvoda* opremljeno studijom i izvanredno funkcionalnim aparatom. Ono mi je otvorilo do tada nepoznat svijet. A k tomu je došlo i zajedničko krstarenje Istrom s tom knjigom u ruci, koračanje stopama upravo toga razvoda, u društvu s pokojnim Brankom Fučićem. Od tada mi je Istra doživljena zbilja koja me je obuzela do u srž kostiju. To bi se izdanje moralo opet naći u knjižarama.

Osobit je dar bila i knjiga o *Aleji glagoljaša*. Pri nepredviđenim susretima na zagrebačkim ulicama znao je opet i opet iz kaputa izvaditi knjigu i darovati mi ju. Kad smo se jednom sasvim slučajno sreli pred Gradskom vijećnicom na novom Radićevu trgu, on je naprosto izvukao tu knjigu, iz torbe ili iz džepa, i bez mnogo riječi mi ju je poklonio. A obogatio je taj moj dobitak svojim primjedbama kad smo jednom drugom prilikom, u većem društvu, prolazili Alejom od postaje do postaje. Uz svaku je znao reći nešto bitno, nešto što je širilo vidike. Osobito me se dojmio njegov komentar uz postaju glagoljaša protestanata, koji su uskratili vjernost Rimskoj crkvi. Umio je ne postaviti se niti uz njih niti protiv njih, nego je na njihovu primjeru dojmljivo predočio temeljne dileme čovjekove.

Kad mi je izašla knjižica koja je u džepnom formatu najavljivala sadržaj velike sinteze starohrvatske filologije, on mi je poklonio primjerak koji je sam vlastoručno uvezao u grafički vrlo ukusan tvrd uvez i time obilježio događaj za koji je znao da je meni bio svečanost jer sam tu prvi put istupio sa svojim rezultatima pred širu kulturnu javnost. Učinio mi je veliku ljubav. Tako sam saznao da se on bavi i uvezivanjem knjiga i da se u tome jako izvještio. Kako samo stiže, pitao sam se.

Poklonio mi je mnogo dobrih knjiga i ne samo jednu bocu biranoga pića. Bavljenje našom starom knjigom, za njega i s njim bila je uvijek gozba. U najboljoj mediteranskoj tradiciji, upravo helenskoj. Filologija je njemu uvijek bila svečanost, pa i onda kada je trud i muka, kao što je kad se priprema izdanje *Acta Croatica*. Reklo bi se, onda je najveće slavlje. Jer bez truda nema blagoslova. Najveća vrijednost i najveća radost postižu se nadahnutim trudom i radnom mukom. A Bratulić je neumoran radnik i uvjeren djelatnik cijelim svojim bićem. Umije zaokupiti, zainteresirati, ilustrirati i potaknuti. Strana mu je svaka zatvorenost, vidokrug mu nikada nije ograničen. Prvorazredni učenjak – ta staromodna riječ izriče za mene

najveće poštovanje i pohvalu – on je istodobno istančani literat i estetski osjetljiv poznavatelj umjetnosti. I nikada ne ispušta iz vida cjelinu. Po tome je u našoj filologiji ne samo vrlo istaknuta, nego i sasvim osobita osoba.

Kada se sve to ima u vidu, nimalo ne iznenađuje što je bio izabran za predsjednika Matice hrvatske. Umio ju je voditi tako da bude nosivi stup hrvatske kulturne cjelovitosti, da obuhvaća sve hrvatske kulturne vrijednosti, a ne suprotstavlja jedne drugima, nužnu i plodnu sučeljenost ne pretvara u ubojitu sukobljenost. Uspio je tako ostvarivati najbitnije Matičino poslanje. Po tom će ostati zapamćen u povijesti hrvatske kulture.

Takvomu i meni tako dragom nisam htio izostati iz kola čestitara. A ono što mi je ostalo dana i snage moram posvetiti dovršavanju započetoga i nadoknađivanju propuštenoga, koliko ide. Stoga mu posvećujem samo nekoliko sasvim osobnih i sasvim nepretencioznih redaka, izričem srdačne čestitke o jubilarnom sedamdesetom rođendanu. Filolog sa šezdesetom prestaje biti mladić, a sa sedamdeset doseže punu zrelost. Neka je samo zdravlja! Želim da još mnogo onoga bogatstva što nosi u sebi učini da bude naše zajedničko, onako kako on to zna.